SRETAN BOŽIĆ SVAKOME

Prisutan je cijeli ponoćni „štimung“: jaslice, noć... Slike su koje nas ispunjavaju i otvaraju prema beskrajnosti. Kako nam treba malo da budemo smireni i radosni!? Slavimo rođenje Isusovo, a ne godišnjicu rođenja. Zašto to mi danas činimo i što želimo i hoćemo da se dogodi? U ‘Jeruzalemu’ (gradu) su sve zvijezde skrivene. Izgubile se. Ljudi više ne gledaju u ‘nebo’. Ljudi su našli svoje idole, ideologije, svoje bogove unutar grada, ovdje na zemlji. A čudo se dogodi izvan grada.

U gradu se i Isusova zvijezda izgubila, izgubili su se i mudraci. U gradu ljudi ne idu za zvijezdom spasa nego za ‘Herodom’, svjetovnim zvijezdama. Čini se ipak da spas ne dolazi iz gradskog reduciranog i umjetnog mentaliteta. I tražitelji se uputiše izvan grada, izvan komfora, izvan zemaljskih idola, izvan obzira, i opet im se pojavi zvijezda koja ih je vodila prema sanjanoj sreći i Spasitelju. Jesmo li se i mi koji danas tražimo, koji smo pošli za svojom zvijezdom izgubili unutar novih ‘Jeruzalema’? Znamo da smo pošli za svojom zvijezdom, da nas je ona možda dovela do Rijeke, gubi li nam se sada u svjetlima profanosti i potrošačkog društva? Jesmo li se i mi pitali na svojim radnim mjestima, sveučilištu, poslu... ili smo ostali bez odgovora gdje je naša zvijezda.

Još se slavi novi događaj u starom svijetu. Ovaj novi početak ljudskoga roda nas poziva da koraknemo prema novom svijetu i novom čovjeku. Prema božanskom čovjeku. Isus objavljuje sobom novog čovjeka, bogolikog čovjeka, objavljuje nove odnose. Odnose ljubavi i prijateljstva, a ne odnose vlasti i robovanja. Dokle god bude u našim srcima vladao egoizam nećemo moći razumjeti Božić. Neće biti ljudske jednakosti. Zato je dobro ako smo zato zabrinuti, ako se ne mirimo s nepravdama. A velika je opasnost sadašnje civilizacije da se devijantnost proglasi za normalnost.

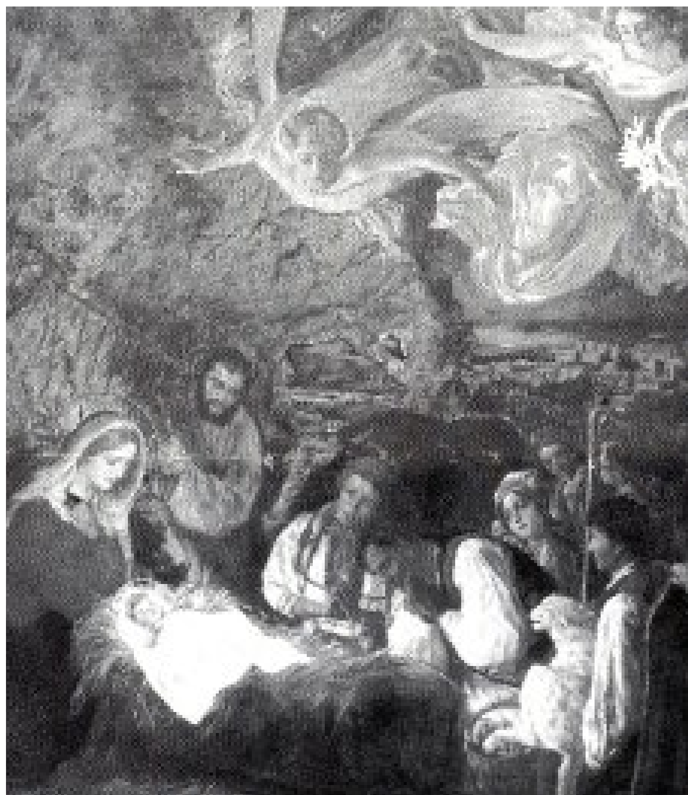
Daleko smo mi od ‘normalnog ljudskog stanja’. I danas mnogi lutaju i nemaju prenoćišta, mnogima su uskraćena osnovna ljudska prava, mnogi su lažno optuženi, mnoge vode na križ... Kao da se u čovječanstvu nije dogodio Božić i Uskrs. Vjerujem li još da je moguće da ljudi budu sretni? Oni koji još vjeruju u ljubav mogu prihvatiti neshvatljivost Božića. Božić će razumjeti oni koji vjeruju da mogu ljubiti i biti ljubljeni... Božić nas čini istovremeno sretnima i zabrinutima. Uočavamo na što smo pozvani i što bismo mogli biti, i što nismo. Govori nam, da svi mi želimo ljubav, dobro, pravdu, sve vrline. Naša je civilizacija usmjerena prema dobru, iako još nije u potpunom ostvarenju.

On je spasitelj svim ljudima koji nose uz sebi nadu i ljubav. Tako sva nemirna vremena i nemirni ljudi čeznu za rođenjem Isusa u njima. Hoćemo li mi otkriti Krista kao svoju zvijezdu, koja nam se možda izgubila kad smo otišli iz rodnog mjesta, ili od majčinskog okrilja? Na nama je odgovornost za našu sreću i mir. U Isusovu rođenju Bog nam se pokazuje bolji nego što smo mislili. Bog je bolji od svih religijskih predstava. On je Bog Otac, Sin i Ljubav. Isus ne mijenja svijet bogatstvom, ni tehnikom, nego dobrotom i ljubavlju.

Dok bude vjekova i ljubavi u ljudskim srcima slavit će se Isus, Mesija. Ljudi će se njime zanositi i kult mu iskazivati. On će ostati nezamjenjiv! On se obraća s ljubavlju i onome koji ga voli i onome koji ga ne voli. On ostaje vječna ponuda ljubavi. Donosi mir ljudima dobre volje i slobodu i jednakost svim ljudima.

Božić nas usmjerava na Isusovu zvijezdu i prema budućnosti. Pođimo za njim. Neka ovaj Isusov rođendan donese mir: oca sa sinom, muža sa ženom, vjernika i nevjernika, mir među narodima, mir svim ljudima.

vlč. Attila Bognár

Ivan Tišov : Iusovo rođenje s pohodom pastira 1923.

Razgovor s Mišom Heppom, predsjednikom Hrvatske državne samouprave

Kako obnoviti vjerski život Hrvata u Mađarskoj

MIŠO HEPP,
predjednik Hrvatske državne samouprave

Misna slavlja na hrvatskome jeziku najčešće su samo povremena ili prigodna, ako su i redovita onda obično samo mjesečno, a i to u nepovoljnom terminu. Imamo i vrlo malo hrvatskih svećenika u našim naseljima. Potreba za misnim slavljima na hrvatskome jeziku, prema postojećim mogućnostima više se ostvaruje vezano za kulturne priredbe, hodočašća i susrete crkvenih pjevačkih zborova. O postojećem stanju, problemima, ali i mogućnostima obnavljanja vjerskog života Hrvata u Mađarskoj razgovarali smo s Mišom Heppom, predsjednikom Hrvatske državne samouprave.

Kako u takvim uvjetima unaprijediti, obnoviti vjerski život Hrvata u Mađarskoj ?

-- Nažalost, situacija je takva da u pojedinim regijama ima manjka svećenika. Takve su regije posebno Bačko-kiškunska županija i Zala, te više-manje i Budimpešta, ali tu se ipak nađe jer u Ostrogonsko-budimpeštanskoj nadbiskupiji ima nekoliko svećenika koji znaju hrvatski. U Bačko-kiškunskoj županiji služe se s onim što imaju i mogu, kako mi je poznato pozivajući u goste svećenike iz Vojvodine. U Baranji, u Pečuškoj biskupiji, imamo osam svećenika koji mogu besprijekorno služiti mise na hrvatskom jeziku, što podrazumijeva i propovjed, ne samo liturgijski dio. Tako da je situacija bolja nego u osalim regijama, iako je opterećenost svećenika velika, i to ne samo naših, pošto nema dovoljno zvanja, oni često puta imaju i pet-šest župa. Zato ih je teško rasporediti, a kakvi jesmo mi, svatko bi na isti dan priređivao programe, i s time zajedno misna slavlja, stoga se i tu pokazuje manjak svećenika.

Kakva je situacija u Gradišću?

--U Gradišću isto imamo svećenika koji znaju služiti na hrvatskome jeziku, i to u potpunosti hrvatsku misu, iako im najveći problem predstavlja velika udaljenost naselja. Ali su istovremeno i u sretnoj situaciji pošto u austrijskom dijelu Gradi šća ima dosta hrvatskih svećenika koji im mogu pomoći. Kako mi je poznato, a više puta sam i ih sreo, oni to vrlo rado i svjesno rade.

Kako ste rekli i u Bačkoj je najveći problem nedostatak hrvatskih svećenika. Koliko znam, možda je Santovo jedino naselje u Mađarskoj gdje imamo redovita nedjeljna misna slavlja na hrvatskom jeziku, pa i preko tjedna, iako svećenik ne govori hrvatski, te na hrvatskom obavlja samo liturgijski dio, bez propovjedi. Unatoč gore spomenutom nepovoljnom stanju, mogu li upravo priredbe biti put ka unapređenju vjerskog života, jer gotovo da nema značajnije hrvatske priredbe bez misnog slavlja. Što vi mislite?

---Zapravo to je to. Ne znam gotovo ni jednu priliku da se uz hrvatski dan, dan sela, ili ma koju drugu priredbu, pa i tamburašku, koncertnu ili folklornu ne vezuje nekako s hrvatskom misom, što znači da su Hrvati u Mađarskoj dobri vjernici, dobri katolici, jer kad su već zajedno, kada se okupljaju iz više obližnjih naselja, onda koriste priliku da i oni sudjeluju misnim slavljima na hrvatskom jeziku koji to samo rjeđe imaju prilike u svom naselju.

Prema Planu rada, HDS će uvijek nastojati da se vjernicima omogući bogoslužje na hrvatskom jeziku. Kako se to može poticati ili pomagati, što na tome polju čini Hrvatska državna samouprava?

--S jedne strane na tome rade sve mjesne hrvatske samouprave, i pokušavaju angažirati one svećenike koji su u njihovom okrugu, ili u njihovoj blizini. Osim toga, što moram spomenuti u negativnom svjetlu, jer godinama pokušavamo organizirati susret naših svećenika, sazvati hrvatske svećenike da nam oni sami kažu kako vide tu problematiku, ali to, osim jednog slučaja, nikada nije uspjelo. Ne znam zbog čega, da li zbog toga što su prezauzeti, ili možda što su daleko jedan od drugoga, ali čuo sam i takva mišljenja u razgovoru s njima, da njihove župe nisu hrvatske. Dakle, za razliku od hrvatskih katoličkih misija u svijetu, koje djeluju kao hrvatske župe, mi nemamo hrvatske župe. Prema tome u nas postoje katoličke župe, koje, ako je svećenik dvojezičan, i ako postoji potreba, onda postoji mogućnost da se služi hrvatska misa, a ako nije, onda još uvijek može pozvati hrvatskog svećenika. Ni santovačka župa nije izrazito hrvatska župa, ne samo zbog toga što nema hrvatskog svećenika, već je ona katolička župa koja služi svima koji tamo žive. Mi pokušavamo te svećenike poticati na služenje i održavanje hrvatskih misa, no mi umjesto njih to ne možemo napraviti, ako oni to ne smatraju važnim.

Kada su u pitanju već spomenute priredbe s hrvatskim misama, ne možemo izostaviti Državno hrvatsko hodošaće u organizaciji HDS-a odnosno njezina Odbora za kulturu, vjerska pitanja, mladež i šport. Iako i tu možemo ustanoviti da je možda samo polovičan uspjeh, jer se neke regije ne odazivaju na način kako bismo priželjkivali, ali kao i posljednje takvo okupaljanje, ove godine u Drvljancima, one ipak dokazuju da se bazirajući na danu regiju ili mjesto mogu okupiti hrvatski vjernici u vrlo lijepom broju.

--Svakako, jer imamo niz svetišta za koja se Hrvati u Mađarskoj vezuju, od Juda u Baranji do Homokkomároma u Zali, u Drvljancima u Podravini, ili na Vodici u Bačkoj, Celjansku Mariju u Gradišću ili koljnofsku staru crkvu, gdje smo već organizirali hodošašća ili gdje možemo organizirati u buduće, ali kao što sam već spomenuo ova su mjesta prilično udaljena jedna od drugih, stoga se očekuje najviše onaj dio ljudi, iz onih regija ili županija koje su bliže jedne drugima. Tako se mahom Bačka, Baranja i Podravina odazvala na Jud ili ove godine u Drvljance, ali primjerice prije nekoliko godina u Kaćmar su hodočastili i pomurski Hrvati. Mislim da bi bilo lijepo da se jedannut okupe iz svih regija, jer primjerice u Drvljancima je bilo preko tisuću ljudi, što je svakako vrijedno svake pohvale.

Pohvalno je da Hrvatska državna samouprava ima i jednu svoju ustanovu koja njeguje vjerske tradicije Hrvata u Mađarskoj, a to je Zbirka sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj u gradišćanskoj Prisiki. Kako ona djeluje, i kako se možda njezin rad kani unaprijediti u buduće?

--Mislim da je bitno, baš nedavno sam razgovarao s dijelom tamošnjih Hrvata o tome kako bi se mogao možda malo proširiti djelokrug ove ustanove, da to nije samo muzej, već jedan vrlo lijep prostor pogodan i za održavanje raznih društvenih, kulturnih sadržaja. Uz izložbeni dio ima i jednu veliku dvoranu s popratnim prostorijama, i ljep prostor na otvorenom. Ne moraju to biti priredbe uvijek čisto vjerskog karaktera, primjerice mogu se tu održavati susreti pjevačkih zbrova s crkvenim pjesmama, razna natjecanja za učenike i mlade, razna predavanja na ovu temu. Valja osmisliti kako taj prostor u buduće napuniti sadržajem, a ne samo držati ključ pod bravom, ako neko želi pogledati izložbu, onda otvaramo, a zatim odmah zatvaramo. To zathjeva jedan sustavni rad s redovitim sadržajima, a pri tome bi se mogla angažirati i okolna mjesta jer tamo imamo dosta naših hrvatskih naselja od Kisega do Židana, nisu daleko ni Četar, ni Narda. Znamo da ljudi vole da im je sve pred nosom, dapače u svome mjestu, ali isto tako znamo i da smo mi jedini od svih manjina u Mađarskoj, pa i jedini Hrvati u svijetu koji to imamo na što moramo biti ponosni. To dokazuje žilavost i vezanost za katoličku crkvu Hrvata u Mađarskoj.

Stipan Balatinac

Božićno čestitanje najprije se događalo u kući među članovima obitelji. Zatim je obuhvatilo rođake i prijatelje, a na kraju sve mještane. Čestitanje Božića od kuće do kuće, tzv. koledanje, obavljalo se uz pjevanje božičnih pjesama, a čestitari, zvani betlehemari ili pastiri, bi primali darove.

Vjernost kršćanskoj poruci Božića iskazuje se izrazima božićnog čestitanja: Faljen Isus! Čestit vam bio Bog i Božić i sveto slavno porođenje! Uz Koledanje tj. čestitarski ophod odgovor: I vaša duša kod Boga bila! Ili: Čestit božić i porođenje Isusovo! uz odgovor: Čestita ti vira i duša! Lijepa je čestitka: Na dobro ti došlo porođenje Gospodinovo! s odgovorom: I tebi, brate, i svim tvojim u kući!

Božić tamo gdje je dom

Približavaju se blagdani, često me pitaju hoćemo li za Božić doma u Mađarsku ili u Hrvatsku. A ja odgovaram da ćemo Božić naravno slaviti doma. U Varšavi, u Poljskoj.
Jer roditeljski dom je onaj gdje sam odrasla, iz kojeg sam otišla i u koji se rado vratim, onima koji žive u mom Pečuhu, mirisima, okusima, sjećanjima...Ali taj dom nije više "moj" dom. Od onog dana kad sam iz njega otišla svojim putem, svojim životom i ususret svojoj obitelji, ja sam tamo samo gost, doduše dobrodošao i uvijek priželjkivani gost.
Dom je tamo gdje su mi papuče, gdje je moj krevet, gdje su mi djeca i suprug, gdje je kauč na kojem se guramo i gledamo po stoti put Barbie u Krcko Oraščiću.
Moj dom je moja obitelj, gdje god se nalazila, a trenutno je to hladna i snijegom pokrivena Varšava. Ali naš dom je topli, vatra iz kamina i ljubav grije naša srca. Idealno mjesto za proslavu Božića.
A kako se ovdje sprema i slavi proslava Kristova rođenja?

ILUSTRACIJA

Poljaci su oduvijek bili ponosni na svoju katoličku vjeru, što je pridonijelo izgradnji pregršt predivnih crkava. Jedna od njih je crkva sv. Ane u Wilanowu nadomak barokne palače, gdje nas na dječjim svetim misama, uvijek toplim osmijehom pozdravlja sestra Krystyna, ujedno vjeroučiteljica moje djece u međunarodnoj školi.
Za vrijeme došašća čine se i dobra djela. Kao članovi diplomatske misije imali smo prilike sudjelovati u realizaciji tradicionalnog humanitarnog božićnog sajma „Charity Bazaar" u Varšavi. Prikupljeni prihod namijenjen je zakladama koje pružaju pomoć bolesnoj i siromašnoj djeci. Prodajom hrvatskih proizvoda i moje kćerke su pridonijele uspjehu te akcije i naučile kako je lijepo pomoći drugima.
Običaj kolendavanja stari je poljski običaj koji se održava i dan danas. Kolendari (kolędnicy) obučeni u poljsku narodnu nošnju i pastire s Betlehemskom zvijezdom i Isusom u jaslicama idu od kuće do kuće i pjevajući božićne pjesme (kolędę) čestitaju nadolazeći Božić i Novu godinu svim ukućanima. Prošle godine posjetili su i naš poljski vrtić, a zvuk duda izmamio je suze u mojim očima.
Večera na Badnjak zove se Wigilia i jede se nakon pojave prve zvijezde na nebu kada su već svi jako gladni od cijelodnevnog posta. Na početku obroka uzme se hostija (oplatek) sa utisnutom slikom Djevice Marije, sv. Josipa i Isusa, i članovi obitelji međusobno razmjenjuju komadiće od nje u znak mira i dobrih želja. Često se ostavlja i prazan tanjur na stolu za malog Isusa Krista. Ponekad se stavlja i slama pod stolnjak što podsjeća da je Isus rođen u štalici. Svečana večera sastoji se od 12 obroka, uglavnom od povrća i ribe, svaki za jednog apostola. Nakon otvaranja darova i pjevanja božićnih pjesama odlazi se na misu polnoćku.
Očuvavajući stare običaje i stvarajući nove obiteljske, bijeli Božić s mirisom medenjaka i božićnog drvca donosi mir i radost u naš dom. I jedan novi doživljaj: poljski miris Božića.

Želim Vam sretan i blagoslovljen Božić!
Wesołych Świąt Bożego Narodzenia!

Timea Šakan-Škrlin

Dr. Bernadeta Zadrović PhD

BOŽIĆ U MALOM GRADIŠĆANSKO-HRVATSKOM NASELJU

„ Navo Kristuševo narodjenje,
Bog Vam daj zdravlje i veselje.
Se ča si od Boga željite ,
a po smerti va nebo. “

Ovako se je „benčalo“ u mojemu rodnom selu, ako je netko stupio u kuću na Božić .
U ovom broju Zornice htjela bih se prisjetiti kako slavimo Kristovo rođenje u Gradišću. Rođena sam u Prisiki, provela sam djetinjstvo u rodnom selu, pa imam prva sjećanja o Božiću iz djetinjstva, koje sam proživjela u malom naselju gdje žive Gradišćanski Hrvati .
Nezaboravne su mi Zornice kad smo pospanim očima u mraku koracali svako jutro na misu . A kad je završilo misno slavlje i u crkvi i na ulici se već razdanilo, mi smo osvježeni od Božje hrane u unutrašnjoj i vanjskoj svjetlosti žurili kući na doručak, pa svaki na svoj posao.
Dječaci su se spremali već od početka Adventa da do četvertog tjedna potraže svaku obitelj, u kojoj rastu djeca, da bi predstavili svoje kazalište o toj predivnoj priči Kristovoga rođenja. Napravili su mali Betlehem, pobrali bunde, batice i sve šta treba za pastire, za anđela Gabrijela, za Mariju i Jožefa. Naučili su prelijepe pjesme, pa su od kuće do kuće kucali na vratima, gdje su je već jedva čekali stari i mladi da im razvesele srca . Na kraju su zapjevali „ Pastiri stante se, hitro ganite se... “, i išli u susjednu kuću da predaju radosnu vijest: „Rodilo se je ditešce pustoj štalici, rumen cvijetak Divojčice u polnoćici. Lipo poju andjeli: Slava Bogu na nebi, a mir ljudem dobre volje ovde na zemlji“.
Na Badnjak smo jedva čekali mi djeca da se zamrači i da zazvoni zvončić maloga Jezuša . Bježali smo u sobu , ali mali Jezuš je uvijek žurio , nismo ga vidjeli i konjić njegov je jedva jeo zob, koju smo mu u košaricu pod stol stavili. Ali ostavio je nama on jelu sa svijećama i darovima. Mi smo kleknuli, molili: „ Kristuševomu narodjenju na hvalu i diku : Andjel gospodinov je nazvistil Mariji......“
Nakon molitve je slijedila večera. Kuhane, domaće, mesne svježe dimljene kobasice, svježe naribanin hrenom i toplim žemljama. Pili smo čaj.
Možda mislite da je skromna, ali za nas je to bila izvrsna večera. Istina, to nije bio najvažniji moment Badnjega dana. Jeli smo ono što smo imali kod kuće, što su marljivim rukama naši roditelji spremili (razmislite koliko je to rada bilo dok je zemlja bila za sijanje priređena, pa iz zrna pšenica, jarac izrastao, dok se iz praseta svinja odebelila, pa se zaklala, pa smo napravili kobasice, otac je dimio....).
Poslije večere smo svi išli u sobu roditelja, sjeli oko stola, pjevali i molili. Pjevanje i molitvu je vodio otac: za duše porgatoremske, za sve naše pokojne, za bolesnike, za siromahe, za uznike, za putnike, za vladare svijeta...Molilo se je puno, za svakom pjesmom čak do Polnoćice . Najmilija, najdraža pjesma moja nakon Tihe noći počinje ovako: „ Ča j´ to Bože okolo Betlehema , sva krajina lipo je rasvićena ! Ča to more biti, da se tako sviti ? Poglejte još polnoći nij, a okolo se jur dani! Dika budi Bogu na nebu !“
Najljepše za mene je da ovu zajedničku molitvu i pjevanje u obitelji smo uspjeli sačuvati. I dan-danas nema Božića bez toga da kleknemo, molimo i pjevamo zajedno.
Na sam Božić smo se susreli s najbližim rođacima .
Na Štefanju smo se gostili kod Kumina, a drugu godinu smo mi je primali goste . Sjećam se kako su odrasli razgovarali, a mi djeca smo se igrali oko jele s novim igračkama. Na isti dan, znači 26. prosinca, navečer je uvijek bio bal u Prisiki (Majke su čuvale svoje kćeri, sjedile okolo u Sali i gledale koji mladići zovu njihovu kćer na ples .) Bio je rado očekivan svaku godinu jer do Božića nisu organizirali balove, Advenat se držao kao mala Korizma.
28. prosinca , na Mladence smo išli „friškat“ s korbačem. „ Friži budte, zdravi budte, cijelo ljeto bolji budte.“ Poiskali smo svu rodbinu , vidjeli smo lijepo nakinčene jelvice, medovo pecivo .
Na Staro leto su nam došli pjevati junaci . Od stana do stana su pjevali : „Navo staro leto....“ U crkvi se misa zahvalnica služila i svi su pjevali: „ Bog Gospodin časa, k tebi dica danas, upadaju na tla. Šaljemo ti naš glas. Tebi sad na koncu ljeta hvalimo za sva prijeta, Bože nas posluhni, Bože nas posluhni.“
Na Novo ljeto, ako smo potražili neke rođake ili dobre poznanike, isto smo „benčali“ kao za Božić.
Želim svim dragim čitateljima blažene božićne svetke i srićnu Novu godinu .
Primite završetak kao da sam sad stigla u vašu kuću i stupila ispred Vas govoreći:

„ Navo Novo leto
Bog Vam daj zdravlje i veselje.
Se ča si od Boga željite,
a po smerti va nebo.“

Bernadetta Zadrovic

„Da ste zdrave mile Materice
Koj' radjate sokolove ptice
Kršne momke, krasne divojčice
Čestitamo svima Materice!"
Ivan Petreš: Čestitamo materice

Bunjevački pučki običaji u djelima Ivana Petreša

Ivan Petreš (1876-1937)

Ivan Petreš svećenik, pjesnik i pisac, prevoditelj, rodio se u bunjevačko-hrvatskom naselju u Mađarskoj, u Kaćmaru, 21-og listopada godine 1876., bio je treći sin obitelji koja se uglavnom bavila zemljoradnjom, a imali su i sitničarsku radionicu. Bio je odličan učenik, pa su ga roditelji uz pomoć vlastelinstva obitelji Latinović, upisali bajsku gimnaziju. Na višu gimnaziju u Kalaču primljen je kao svećenički pripravnik 1892.godine. Nakon diplomiranja na Bogoslovnom fakultetu Sveučilišta «Péter Pázmány» u Budimpešti 1900., u Kalači je zaređen za svećenika, a svoj je životni vijek proveo u bačvanskim selima sa svojim Bunjevcima u vremenu kada to uopće nije bilo lako. Poslije priključenja bajskog trokuta Mađarkoj 1921. godine državne su vlasti uspostavile prijeki sud na dobivenom području, te su se počele osvećivati onima koji su simpatizirali sa stanovništvom u Jugoslaviji. U takvim okolnostima je počela borba za nacionalni opstanak bunjevačkih i šokačkih Hrvata u tom kraju. Da bi probudio, ohrabrio i podučavao svoj narod, osnovao je Bunjevački i šokački odbor, izdaje 1924. godine Bunjevačke i šokačke novine. U uvodniku prvog broja piše: «Dolazimo kao blaga kiša iza duge suše, da na vašim lipim jeziku ostvarimo prid vami čarobno blago prosvite i znanja!»

Iste godine s Ivanom Paštrovićem pokreću godišnjak «Danica ili kalendar za u Ugarskoj živeće Bunjevce, Šokce, Hrvate, Bošnjake i Dalmatince, koji je izlazio u Budimpešti do 1944. godine. Objavljivao je i u tadašnjim listovima a to su Neven i Naše novine/Subotica/ te u kalendarima Danica iz Subotice, i Budimpešte. Piše o životnim poteškoćama, o ljepoti življenja, o ljudskim osjećajima, pa tako nije mogao zaobići ni one nekadašnje obrede i radnje koje su davno sačinjavale svakodnevnicu, da bi se otele zaboravu, ta poveznica su sadašnje i nekadašnjih generacija. Ti se motivi pojavljuju u njegovim stihovima, pripovijetkama a i u dramskim ostvarenjima, prvenstveno kao edukativno štivo, pomoću toga se pokazuje primjer pravilnog i pravednog življenja.

Ivan Petreš bio je veliki ljubitelj i štovatelj pučkih običaja, uvrstio ih je u svoja djela radi buđenja nacionalne svijesti, a oni su vrijedni ljubavi i poštovanja, ako kad-tad znaju postati i izvorom nelagodnih radnji i neprilika. Petreš u jednoj svojoj pripovijetki opisuje polivanje. Na uskrsni ponedjeljak momci obilaze djevojačke kuće i kablovima vode polivaju cure, da bi zdrave, čile i vesele bile cijele godine. Naravno zauzvrat dobiju rakije ili vina, pa kad se smrači, kad se kući mora, do tada bi se poneki momak «privario», pa bi ga njegovi «pajdaši» morali dovesti do doma. Tako su i jednog Maksu vodili njegovi prijatelji, no nisu ni sami primijetili da su ga s putem izgubili i da drže samo rukave njegovog kaputa. Pripovijetka završava riječima: «Al za to ne fali ništa. Ajdmo samo po starom adetu polivati!»

Ivan Petreš piše o matericama i ocima, o Badnjaku, o Tijelovu, o hodočašćima. Najljepši tekstovi su ipak oni koji opisuju preveliku majčinu ljubav koja oprašta, strijepi, pomaže, «svituje», i koja nikad ne zgasne. Toj majčinoj ljubavi posvećen je blagdan Materice koji se slavi 3. nedjelje došašća, iza Materica dolaze Oci, na četvrtu nedjelju došašća. Na te su se dane dugo pripremale bunjevačke nane, i mladje i starije, jer tada su im došli čestitati unuci, sinovi, zetovi, kćeri, snahe da bi im se zahvalili na cjelogodišnjem trudu i radu, za sve ono dobro što dolazi od majke i što izlazi iz majčina srca. Djeca

su tada dobila poklone, orahe, jabuke, narandže i pomalo novca. Tad bi se posebnim pozdravom ulazilo u kuću: «Hvaljen Isus, čestitam vam materice», a odgovor bi bio «Živ zdrav». Materice su bile dobra prilika da se pomire posvađeni, baš kao što je i Petreševoj pripovijetci Materice, objavljenoj u 50. broju Naših novina, 1908. Kruto sinovljevo srce ipak je popustilo na riječi birtašice, koja mu je prigovorila što na taj blagdan nije kod svoje majke, već u birtiji. Pod istim je naslovom objavljena pripovijetka u istim novinama godinu dana kasnije. U njoj je došlo do srdžbe zbog jedne opaklije,/ ogrtač/ koju su htjeli svi zetovi pokojnog starešine. I u ovoj se fabuli na koncu skrušilo muško srce i molilo za oprost zbog majci nanesenih boli.
U novelama Ivana Petreša koje imaju naslov, odnosno temu Oci, daju priliku muškarcima na razmišljanje: zašto prije materice, a poslije oci, maćehi, pak koja je izgubila kćerku jedinicu, da primi u kuću sinove i kćerku njenog drugog muža, a druga opet zetu i mužu koji nikako da udovolje pohlepi žene odnosno punice.
Za Božić se moraš pomiriti svakim, ne smiješ blagdan dočekati a da se na nekoga srdiš-pamti se i dan danas ne samo u bunjevačkim naseljima, tada mora oprostiti i muž ženi, odnosno žena mužu. Božić naslov je pripovijetke Ivana Petreša, objavljene u 52-om broju Naših novina 1908. godine. Ljubomora je bila razlog što su se dvoje mladi rastali, no Badnje veče i sve posebne radnje prije dolaska svete noći: pripravljanje specifičnih kolača, postavljanje božićnog stola, sijeno i slama pod stolnjakom, žito, kukuruz, zob i hamovi pod stolom: a misli se vrte oko onoga koga u kući nema. U blažen čas, baš kada je otac mlade žene svetom vodom poškropio sobu, začu se kucanje na vratima, dodje mladi muž i reče: :»Ženo moja, hajde kući, na Božić svako triba da je kod svoje kuće.» I nasta mir, u duši, u srcu, mir koji donosi sreću mladom bračnom paru.
No Božić može biti i grozan, kao što je u istoimenoj pripovijetci, objavljenoj 1928. godine u Danici, u Budimpešti. Nema više one idile kao u ranijim pripovijetkama, nema oproštaja, ljudi se ne mijenjaju, koji su zli od rodjenja, zli i umiru. Radi se o škrtom bračnom paru koji su sina jedinca istjerali iz kuće, a kad im se za Badnjak vratio, nisu ga prepoznali i htjeli su ga ubiti i uzeti njegovu finu odjeću i nakit.
U svoje kazališne komade Ivan Petreš utkao je mnoštvo narodnih pjesama, i običaja. U igrokazu Teška vrimena dotiče se Božića i nekih božičnih običaja, materice-božićnog čestitanja. Prema događajima dade se lijepo pratiti cijeli zimski krug običaja-prosidba u mjesecu prosincu-svatovi i prela za vrijeme poklada.
I za kraj izvadak iz pjesme Ivana Petreša Šokica, da bi se još jednom naglasilo koliko je za njega bilo važno da se sačuvaju, njeguju narodni običaji, jer po njima se, kao i po jeziku, narod poznaje.

Šokica

Čudna sele, zato si mi mila,
mednim usnam čuvaš jezik roda,
tvoj glas čuti jest srcu milota.
A kad jekne pisma iz tvog grla,
osramotiš i divnog slavuja,
tko teb vidi, vidi ti pramajku,
tisuć lita s tebe čita bajku.
Ti si čuvar narodnog nam blaga,
pjesme, nošnje, čudnih običaja.

Milica Klaić-Tarađija

mr. sc. Katja Bakija

U SVAKOM JE BOŽIĆU RADOST I PREDZNAK BUDUĆE ZORE
(izbor iz hrvatske poezije na temu Božića)

Božić je najveći vjerski blagdan kojemu ciklus počinje s Došašćem, nastavlja se Badnjakom i traje do Sveta tri kralja. Vrijeme Božića uvijek nas iznova svojom porukom optimizma i vjere, radošću rođenja upozorava na obnovu života i Kristov pozdrav MIR VAMA, što nije mir propisan ugovorima i sporazumima, nego mir u čovjekovoj duši, utemeljen na miru sa samim sobom, s dugim ljudima i s Bogom.

Božić dočekujemo u svojim očišćenim kućama, pod rasvjetljenim borovima, s kolačima na stolu i s upaljenim svijećama. Ali nastojimo očistiti i naš duhovni stan – prostor našeg srca i duše te dobrotu i mir podijeliti s bližnjima i svim dobrim ljudima.

Ugođaj i ozračje Božića vraća nas u okrilje obitelji, ljubavi, prijateljstva, milosrđa i istinskih životnih vrijednosti. Kao da se pomiče naš unutarnji sat i uspostavlja pravi red stvari ponekad nepravedno zanemaren. Ljepotom i slavljenjem Rođenja uvijek se vraćamo i nama samima. U slavljenju Božića na najbolji mogući način sjedinjuju se:

VJERA, LJUBAV, LJEPOTA I NADA

Božić je čest motiv u umjetnosti, posebice pjesništvu ne samo zbog svog vjerskog misterija nego i zbog univerzalnih značajki koje u sebi sjedinjuje kršćanski pojam Božića – materinstvo, djetinjstvo, obitelj. Oduvijek je izvor nadahnuća i u pučkim običajima i umjetničkim djelima. Najstariji primjeri hrvatskog pučkog pjesništva su crkvene pjesme Va se vrime godišća i Narodil se kralj nebeski. Prva je parafraza latinske pjesme In hoc anni circulo čije potvrde nalazimo u 15. stoljeću, a druga je izvorna božićna popijevka za koju se pretpostavlja da je nastala u 13. stoljeću.

Brojni pjesnici tijekom stoljeća hrvatske povijesti pjevali su o radosti Božića. Ovdje je predočen samo kraći izbor u stihove pretočenih viđenja i doživljaja blagdana mira, zajedništva i obitelji.

August Đarmati

Božić

U svakom je Božiću mladost i spomen koji ne blijedi I velika Mudrost svijeta koja se danas rodi, I misao koja više od prolaznosti vrijedi,
I staza istine moćne koja u vječnost vodi.

U svakom je Božiću radost i predznak buduće zore,
U svakom se nanovo rađa u štalici poput roba
Onaj koji je nekad stišao burno more
I koji je Lazara mrtvog uskrsnuo iz groba.

Aleksa Kokić

U noći adventskoj

Očistite svoje sobice, zidove obijelite,
U postelje stavite nove slame
I čiste navlake:
U peći nek tinja vatra
I širi ugodnu toplinu,
Jer stižu hladni vjetrovi
Donoseć snijeg i sive oblake.
I kad vam sred noći studene i mračne
Neko pokuca na vrata skoro nečujno,
Bojeć se, da se nezvan ne narine,
Bio to prosjek, siromašak, starac,
Ili, putnik bijedni iz zemlje daleke,
O, primite ga, dajte mu večeru toplu
I krevet čisti- bez stanarine!

Čitavu noć budite mirni
I samo molitvom toplom
Prekidajte zimske noći tišinu:
Jer možda...Možda ćete, draga braćo,
Tu malu pomoć i neznatnu ljubav U ovo vrijeme adventsko Iskazati Kristu gospodinu.

Vinko Kos

Adventsko vrijeme

Adventsko vrijeme tiho ko predsniježni sati
Šumom crnogoričnom ide pod granama mističnih jela.

O, kad bi nam svaka čežnja mogla stati
Pasti svaka težina s našeg umornog tijela.

Kroz slavoluke svog siromaštva htjeli bi ući veliki ko heroji, što nisu krvoprolićem kaljali ruke i htjeli bi odsanjati božićni san u niskoj seljačkoj kući i osjetiti čar zornica i njihove zvuke.

Rajmund Kupareo

Molitva za svjetlo božićne noći

Podaj nam Tvoje svjetlo koje si iz raja povuko za sobom
Kao što meteor vuče kosu zlatnih prama,
Da kroza nj nađemo pukotinu neba koju si napravio
Silazeći k nama!

Podaj nam Tvoje svjetlo koje je glave neoćutnih živina Zadržalo netremične, pune toplih uzdisaja,
Da oslijepimo zauvijek zemlji, da u svojim zjenama
Zadržimo lik tvoj prepun sjaja!

Podaj nam Tvoje svjetlo koje je rastaljeno jelinom
Ispunilo u spilji oštre raspukline,
Da se ispune provalije plemena i klasa,
Da se ne izrane, koji će k Tebi doći iz daljine!

Podaj nam Tvoje svjetlo da nam od njegova žara
Preplanu čela, i ruke i oči:
Da nam dlanovi zadrže naslage zlata,
Kad se budemo s Tobom rukovali ove Svete Noći.

Božica Jelušić

Dobrodošlica Božiću

Upali sjajni žižak, stavi u prozor lumin.
Jabuka spava u žitu, grožđice u kolaču.
Iz kuhinje mirišu cimet, klinčić i kumin.
Voze se k nama snovi na zlatnom kotaču.

Čista je naša kuća. Obrazi nam se žare
Odmaraju se ruke, tijelo trudno od posla.
Vjetar prstima češlja šiljate četinare.
Mraz na okna riše putnike, stabla i osla.

U pomirenom srcu noćas ćemo se sresti.
Blagovat ćemo skupa nakon dana posta.
Na prag će netko krošnju nebeskog oraha stresti.
Otvorit će se vrata i propustiti Gosta.

Dolaze s njim svi naši dragi, sjena za sjenom.
Već vratnice škripuću, pjevucka daščica trijema.
Daleka šuma maše radosnim zimzelenom,
Dočekat ćemo skupa Dijete iz Betlehema!

U ovaj izbor mogli bismo uvrstiti još mnoštvo hrvatskih pjesnika i njihovih stihova što je svjedočanstvo da je motiv Božića jedan od najčešćih i najpopularnijih u hrvatskoj književnosti čime se očituje njezina pripadnost kulturi i civilizaciji zapadnog kruga utemeljenoj na kršćanstvu i njegovim moralnim, etičkim i estetskim vrijednostima.

Biskup i pjesnik Janus Pannonius u Pečuhu

[…] Gdje već strujeći blago oranice prosijeca plodne
Drava, da skoro u Dunavu izgubi ime i vodu. […]

Ovako piše humanist i latinski pisac Janus Pannonius o svom rodnom kraju, panonskoj ravnici koja nas upućuje da je rođen pored rijeke Drave, a o kojoj se zna da se ulijeva i nestaje u vodi Dunava. Riječ „skoro" ne bi trebalo doslovce shvatiti, već kao pjesnikovu upućenost u zemljopisne pojedinosti, naime i sam je proputovao kroz te krajeve ili boravio u njima.
Rođen je 29. kolovoza 1434. u nekadašnjoj Česmici, u okolini Bjelovara, u sjevernoj Hrvatskoj, u tadašnjoj Slavoniji, te je podrijetlom Hrvat. Djed mu se zvaše Luka Česmički, a otac Pavao, a njegov brat, ustvari Ivanov stric, Petar. Njegovom ocu i stricu, koji su raspolagali s potrebnim iskustvima običajnog prava svoga vremena, povjerene su razne službene zadaće što nas nedvosmisleno upućuje da su bili ugledni plemići u svojoj županiji, jest ljudi latinske (dijačke) naobrazbe. Ivan Česmički svoga je oca izgubio prilično rano (1440.) te je skrb o njemu vodila njegova majka, također plemićkog podrijetla Barbara od Sredne, sestra kasnijeg ostrogonskog nadbiskupa Ivana Viteza od Sredne. Ivan je bio najstariji među svojom braćom, a imao je brata Mihajla i Petra te sestru Jelenu. Mihajlo je umro još u njegovom djetinjstvu prije 1458. godine. Majka mu Barbara postala je udova u svojoj 37 godinite se više nije udavala.

Kip Janusa Panoniusa u Pečuhu

Pošteno si živjela, i uvijek značaja blistava
Svakom si pomagala, Boga si štovala.
I koliko si mužu, zaista, vjerna ostala,
Doživotno ti udovištvo, snažnim je dokazom.
Udovica osta, sve dok sunce u svom kruženju,
Nije složilo četiri petoljeća i tri jeseni."

Prema stihovima Pannoniusa "i ako si dvanaest dugih petoljeća živjela" se vidi da je majka Barbara rođena 1403. godine (jer je umrla u starosti od 60. godina). Riječi "dvanaest dugih petoljeća" govori da se život od 60 godina u srednjovjekovlju smatrao dugim.
Na temelju pjesnikovih stihova s pravom pretpostavlja da je Ivan imao sestara, a ne samo sestru Jelenu, koje su bile vične domaćim poslovima (predenju, tkanju, kuhanju) te su bile spremne za udaju. Kakva je bila uloga majke u odnosu prema kćerima vidi se iz stihova:

Družba još potrebita tvoga savjeta.
Tko će mlade učiti sad poslima domaćim?
Nježno im djevojaštvo tko li će čuvati?"

Mladi Ivan je još kao dječak od svoje majke naučio čitati i pisati, ona mu je bila prva učiteljica. Čitanje i pisanje međutim u ono vrijeme bila je privilegija plemenitaša, obični seljaci nisu umijeli čitati i pisati te bismo ovaj podatak trebali uzeti autentičnim koji ide u prilog jačanju teze da je Česmički podrijetlom iz srednje plemičke obitelji. No to što mu je majka prela i tkala ni u najmanju ruku nije nikakvo svjedočanstvo o tome da je ona obična seljanka, naime i plemkinje su bile vične ženskim, dokućinim poslovima a nisu bile „besposlene". Svojoj djeci pružale su poduku, tako i Barbara, otkud još kao dječak polazi u „auzonijske krajeve". Za školovanje talentiranog mladića svakako nije bio dostatan novac zarađen prodajom majčinog platna, ali pjesnik tom činu daje šire dimenzije, pripisujući im moralnu i etičnu vrijednost, majčino pomno staranje i vođenje skrbi o svom sinu koji se upravo pušta u nepoznatu tuđinu sticajući visoko znanje i nobrazbu.

I čim hodati počeh sigurnijim korakom,
I jezik se presta lomiti riječima tepavim,
Odmah si osnovnom učenju marnog me privukla
I nijesi dala, da doma besposlen boravim.
Što god si na tkanju svome i na predenju
Zaslužila, sve si meni dala za učenje.
Tek što se mlađan uputih u čitanje, pisanje,
I sigurne dokaze dadoh napretku budućem,
Brat tvoj me posla tada u auzonijske krajeve,
U dalekoj da se zemlji u pjesništvo uputim."

Ustvari, još prije italijskih studija u katedralnoj školi Varadina počeo je svoje školovanje, gdje mu je ujak djelovao najprije kao veliki prepošt (1422.-1445.), a kasnije biskup (1445.-1465.). Stihove je počeo pisati još kao dvadesetogodišnji mladić. Piše na latinskom jeziku epigrame ponajviše satirične, zatim svojim suvremenicima panegiričke pjesme. No njegove elegije se smatraju najuspješnijim pjesničkim djelima. Prijevodi na latinski od svojih prethodika grčkih pisaca. Njegove pjesme na latinskom jeziku uspješno je na hrvatski jezik prevodio pjesnik Nikola Šop, a na mađarski i više autora. Šop je o tim svojim prijevodima pripomenuo:
"[…] u slučaju Česmičkoga […] kroz njegov latinski stih počesto kao da prosukne, proključa živa riječ materinjeg mu hrvatskog jezika."
Svome ujaku, biskupu Ivanu Vitezu poklanja sljedeće stihove pod naslovom Ivanu nadbiskupu ostrogonskome. Njega ne bez razloga uspoređuje s krupnim ličnostima grčke i rimske mitologije: Prometejem, koji je ljudima sa Olimpa ukrao vatru i bio kažnjavan i preživljavao nepredviđene patnje i bolove (u pjesmi neizrečena vatra služi kao matefora), također i sa snažnim Titanom Atlantom, koji se borio protiv Zeusa, neznajući za odmor držao je zemlju na leđima, a bio osuđen da vječno drži nebo. U stihovima pojavljuju se i Homerovi junaci Ahil, Uliks što nas upućuje na njegovu načitanost i upućenost u grčku kulturu. No vrhovni bog Jupiter italskih naroda, bog svjetla, odmara se, dotle biskup Ivan ne zna za odmor, već radi za druge. I Janus Pannonius kao da je predosjećao, u nemirima slutio sudbinu svoju i svog ujaka, da će sve njihove podnijete žrtve biti zaboravljene u očima kralja Matije Korvina, protiv kojega će se i oni pobuniti.

Zašto tako tegobno radiš i noć i dan,
O oče, koga neprestano teški poslovi more?
Ti si kao Prometej od kavkaskog jastreba kljucan,
Ti si ko Atlant, što na plećima nosi nebo i gore.

Zar ti ne prija, da malo odmoriš umornu dušu?
Zar ti je lako ostariti noseći briga beskrajni lanac?
Nema toga na zemlji, koga napor umorit ne će,
Pa ni tvoje tijelo nije vječni kamen stanac.

I snažni se Ahil odmarao nekad i lutalica Uliks,
A vjerujem, da i gospodar Jupiter često uživa odmora slasti.
Razborit čovjek i na sebe misli i ne radi za drugog
Baš toliko, da svoju snagu upropasti.

Darovitog Ivana Čemičkog njegov ujak, otac mađarskog i hrvatskog humanizma, Ivan Vitez šalje u Italiju na školovanje. U humanističkom ozračju je mladi Ivan Česmički preimenovao svoje ime u Janus Pannonius, budući da je široko shvaćena Panonija, čiji je sastavni dio i Slavonija upravo pogodovala da prihvati za sebe taj naziv. No nije to bila prava rijetkost i u ono doba, naime često puta mnogi se prezivaju nazivom mjesta svoga rođenja. U Ferrari je Česmički/Pannonius u učenju brzo napredovo te do 1453. godine bio je učenikom Guarina Veronese. Školovanje je nastavio na sveučilištu u Padovi, gdje je po želji svoga ujaka slušao rimsko i kanonsko pravo te 1458. stekao doktorat. Boravio je i u drugim središtima talijanskog humanizma. Svega dva puta je boravio za vrijeme svog školovanja u Italiji u domovini. U Ferrari je proveo sedam godina a u drugim gradovima u Italiji još četiri. Za vrijeme svog boravka u Italiji talentirani i sa genijalnom memorijom obdareni mladić postaje jedan najpoznatiji predstavnik europskog humanističkog pjesništva. Pored latinskog jezika izvrsno je poznavao i grčki, kao i talijanski jezik. Nakon polaganja doktorata, u društvu svog prijatelja Gale-

otta Marzioa skupa hodočaste u Rim, gdje je i više molbi podnio papinskoj kancelariji.
Piše stihove te ih potpisuje kao Janus Pannonius, no njegovo samopriznanje u stihu O promjeni svoga imena daje potpuno objašnjenje zbog čega je došlo do toga.

Ivan mi bijaše ime, a sada pišem Jan.
Prijatelju čitaoče, nek ti je ovaj slučaj znan.
Nisam od oholosti neke odbacio to ime,
Ta nijednim zemlja se ne diči, koliko njime.
Nevoljkog nagnala me je na promjenu tu malu
Plavokosa Talija, kad me okupala
U pjesničkom valu.

Ivan Vitez u ugarskom dvoru kralja Matije dobije visoke časti te svog nećaka Janusa Pannoniusa pozove na povratak u Ugarsku. Ovdje su mu dodijeljene crkvene časti: postaje varadinskim biskupskim vikarom, zatim prepoštom u Titelu. Imenovan je 5. studenog 1459. na čelo pečuške biskupije. Na taj je način nalazi bio je osoba bliska kralju Matiji Korvinu te ga prati u vojne pohode, odnosno, kao kraljev poslanik putuje u Rim da zatraži papinsku potporu za rat protiv Osmanlija.
Pjesnik Janus Pannonius, Ivan Česmički u grad Pečuh stiže 1459. godine. U biskupsku stolicu ga stavlja kralj Matija Korvin, što je papa Pije II. s nećkanjem potvrdio, pozivajući se na mladu dob kandidata.
Battista Gaurino u svom jednom pismu ovako opisuje dolazak mladog biskupa u Pečuh:
"Kada je iz Italije stigao u Pečuh da preuzme časti visokog crkvenog dostojanstvenika, javljeno mu je stigavši u blizinu grada da nebrojeni narod hrli iz Pečuha van na njegov pozdrav. Ovdje su se okupljali iz cijele Panonije da ovom nebeskom čudu budu svjedokom. Svi su bili uvjereni da nije riječ o običnom zemaljskom smrtniku, koji za takvo kratko vrijeme, u tako mladoj svojoj životnoj dobi može pružati toliko iznimno visoke znakove krijeposti i znanosti. U samom je gradu mnoštvo žena, staraca i sviju onih koji nisu mogli izaći iz grada na doček biskupa, okupljalo se u prozorima i na krovovima kuća. […] Sa sviju strana zavladala je radost, buka i čuli su se živahni poklici djece. Za dobrobit biskupa su molili svi, ne uzimajući u obzir životnu dob, niti spol, kao ni stalež, jer su znali, da onaj koji se moli za biskupa, moli se za samoga sebe, i za svoju djecu."

Velikan svjetske književnosti Janusa Pannonisa napisao je stihove koji se vezuju za njegov "pečuški krug inspiracije", uostalom ovdje je rođen i epitaf posvećen njegovoj majci, Barbari.

U očima svojih suvremenika Janus Pannonius je bio duboko religiozan. Njegov prijatelj Vespasiano Bisticci pribilježio je o njemu da je temeljito proučavao teologiju, naime bio je mišljenja da je ljubav prema Bogu neraskidiva od želje za upoznavanjem Stvoritelja. Njegova humanistička visoka naobrazba odražava se u narednim stihovima i na taj način da je bio upućen i u astronomiju (navodno, za vrijeme svog biskupovanja u Pečuhu dao je kraj biskupske palače sagraditi zvjezdarnicu) te smatra kako je svemir podređen samome Bogu, svoritelju svijeta, u pjesmi **Zvijezda usred podneva.** Nećemo biti daleko od istine kada bismo zaključili da je njegov svjetonara bio tipačan za tadašnjeg učenog humanistu koji sadrži u sebi sadrži učenje kršćanskog nauka i istančano poznavanje grčke i rimske religije.

[…] Bilo da novom je zvijezdom Bog nebo ukrasio sada,
Svjetlosti umorna Sunca da bude od pomoći:
O sretna zvijezdo, koju jedinu ne zasjenjuje sunce,
I koja nisi ukras baš samo tamne noći. […]

Raspi posvuda sreću, donesi je cijelom svijetu,
A osobito našoj Panoniji, koja je izmučena, jadna.
Odbaci preko Bospora bijesne, pune strijela, Turke,
Koje nam slobodno dovozi Dunaj, voda hladna. […]

Pjesnik priželjkuje da vrata rata rimski bog Jan(us) za sva vremena zatvori i da zvijezda koju je stvorio Bog donosi cijelom svijetu mir, osobito izmučenim i jadnim ljudima panonskih prostora, gdje stalno prijete nasrtljivi osmalijski bojovnici koji plijene, pale, pljačkaju po Panoniji.
Uključuje se u urotu protiv kralja Matije Korvina na čelu koje se nalazi njegov ujak Ivan Vitez. Kralj je vješto i brzo pohvatao urotnike. Pannonius traži utočište nedaleko od Zagreba, u Medvedgradu. Ondje je 30. studenoga 1472. umro ne dočekavši ni četrdesetu godinu života. Pokopan je najprije u Remetama, a zatim mu je tijelo preneseno u Pečuh.

Đuro Franković

„IMA JEDNA DUGA CESTA...”

Poslije smrti velečasnog Ladislava Bathory-ja svete mise na hrvatskom jeziku se redovito održavaju u Kertvarošu u crkvi Sv. Elizabete.
Svakog mjeseca treće nedjelje u 16 sati se okupljeju vjernici da bi proslavili euharistijsko slavlje sa velečasnim Franjom Pavlekovićem.
Za tih godinu i pol, otkada su svete mise na novome mjestu, dolaze vjernici ne samo iz grada, nego i iz bližnjih naselja okolice Pečuha, tako iz Kukinja, Pogana, Salante i Velikog Kozara, a sve je veći broj vjernika Hrvata koji žive u Pečuhu.

Snimila Anita Mandić

Pod misom većinom pjevaju članice pjevačkog zbora Agusta Šenoe, a bili su i gosti iz Harkanja, Pogana i Kukinja. Poslije svete mise se redovito održavaju razni programi, predavanja, nastupi plesnih skupina primjerice iz Kukinja, Salante, Pečuha, pa koncerti pjevačhih zborova iz Velikog Kozara, Harkanja, Mohača i Pogana.
Ako nam vrijeme dopusti skupljamo se u crkvenom dvorištu, gdje se kušaju kolači, vina, kuhao se fiš i grah, pekao šaran na rašljama, sve to s namjerom da bih smo se bolje upoznali, razgovarali i družili.
U kolovozu ove godine je velečasni Pavleković poslije svete mise blagoslovio vozila, to će se nastaviti.

Na Božić 2010. se sveta misa služila uz tamburašku glazbu, što je bila novina u našoj zajednici. Vjernici su jednom zgodom primili mladomisnički blagoslov, gost nam je tada bio Gabriel Baric, a koncelebrator misnoiga slavlja 16-og listopada bio je velečasni Augustin Darnai iz Martinaca.
Predavanja se održavaju u dvorani za vjeronauk, koja se ponekad pokazuje malom i tijesnom.
Najbolje posjećena priredba je bila, kada su kuhali naši vješti muževi.

Pripremila su se razna i kvalitetna jela: grah u glinenom loncu, riblji paprikaš, jela sa roštilja, kušala su se domaća vina i rakije. Bilo je i veselja uz tamburašku glazbu, pjevalo se i plesalo do mraka.
Troškove smo podmirili iz fonda, koji smo dobili na natječaju od Hrvatske samouprave županije Baranje. Planove smo već sastavili i za slijedeću godinu u nadi, da će nas biti što više na svetoj misi a i poslije, za vrijeme druženja.
Zajednički namje zadatak postići da nam i mlađi naraštaj dolazi u što većem broju

A za kraj evo stihova, koji bi mogli poslužiti za moto svega što se događa u našoj kršćanskoj zajednici:

“KRIST JEDNOM STADE NA ŽALU

TRAŽEĆ LJUDE ZA VELIKA DJELA....”

Marija Bošnjak

Božić majke I.H.

Crtež: Lujo Brigović

Naredila je lipo božićno drivo. I postavila je na stari stol nasred uboge hiže. Hižu je polag starinje hrvatske navade zakadila dušećim tamjanom. Onda se je opravila. Obikla si je svoju najdražu črnu svetačnu pratež. Pak je nažgala sviće na božićnom drivu i sela se za stol. Sama. Zela u ruke molitvene knjige i počela moliti. Ali vreda je opet zaprla molitvenik i zamišljena prekrižila ruke prik njega.
I ovako gledala preda se.
Čekala je. Bože, na koga? Čekala je majka na sine, i kćere! Da ćedu dojti s majkom skupa vršiti u rodnom stanu božićne svetke.Čekala je, a znala je da zaman čeka. To su joj povidala pisma nje dice ka su ležala u red pometana u ladici stola. Jur je ta pisma preštala i po deseti put. Bilo je tako, kot je prvi put razumila... Ovako je ostala majka na Božić sama. Medtim su bile sviče nan jelvi i izgorile.
A majka se smirila još svenek staklenimi očimi u vanjsku škurinu.
Kad su prvi put zazvonili na polnočnicu se je prebudila kotno iz teškoga i dibokoga sna i kad se našla nasred svoje hiže sama, se je od neizrečene tuge srušila na stari stol. Ova slabost je durala sam jedan hip. Prevelika majkina ljubav i vjera je preobladala tugu srca. Ter je zdahnula: «Bože, more biti da dojdu – k ljetu.»

Po Ignacu Horvatu

SAČUVATI STARE OBIČAJE

Vlč. Augustin Darnai s pečuškim ministrantima

Kada su bunjevačke porodice živile još rasute na salašima, daleko jedni od drugi, postojao je prid Božić običaj koji se nazivao «betlemari». Taj običaj sačuvao se sve do drugog svitskog rata, on je doprinosio da se prikažu biblijski događaji i da se porodice međusobno druže.
Betlemari su grupa muškaraca, njih devet-desetoro, vodio i' je stariji muškarac. Oni su nosili «Betlem», štalicu načinjenu od letvica i lepenke. U toj štalici su likovi svete porodice, Isus u kolivki, Josip i Marija, sveta tri kralja, pastiri, anđeli i životinje koje spominje Sveto pismo. Likovi su bili izrađeni ručno od drveta i gline, štalica bila je osvitljena jednim malim fenjerom. Muškarci su se obukli u čobansku kabanicu, i namaskirali da i' ne poznadu. Išli su od salaša do salaša, a u selu od kuće do kuće. Božićne su pisme pivali, ponegdi i molili. Za svoj trud dobivali su darove u 'rani ili novcu. To je trajalo dok su zornice trajale, do Badnje večeri.

Mišo Mandić

VJERONAUK U DJEČJEM VRTIĆU

" Pustite k meni malene "-govori Gospodin.
Što ta rečenica znači za današnjeg čovjeka?
Može li se sa djecom predškolske dobi govoriti o tako ozbiljnim, a njima možda dalekim stvarima?
Moj odgovor je jednosmišljeno DA !

S djecom se sve može, ako ih ozbiljno svatimo, ako ih bezuvjetno volimo, ako se možemo spustiti do malenoga pojedinca koji ima svoju intimu, iščekivanja u svijetu odraslih.

Za dijete pretškolske dobi je najvažnije da osjeti sigurnost, ljubav, slobodu oko sebe. Za njega je najpoželjnija djelatnost -IGRA-, kroz koju če upoznati svijet oko sebe. U taj šaroliki, bezbrižni život se uklapa i vjeronauk.

Kroz igru, priču, pjevanje i pomoću pokretima se uče molitve i važniji elementi kršćanstva. Veselo se pjevaju pjesme o Isusu, čitaju, odnosno slušaju i tumače pričice iz dječje Biblije, a u razumijevanju tematike pomažu crtanje i bojanje. Ta su zanimanja ponekad kratka ali imajući u vidu istrajnost malih polaznika to se vrijeme iskorištava na mogući najbolji način.

Djeca su nazočna i na svetim misama na hrvatskom jeziku, kao naprimjer:-na majčin dan, na prvoj pričesti, na Božićnoj misi.
Dokaz je to da obitelj ozbiljno svaća odgoj djeteta i u duhu kršćanstva.
Takvi susreti i za djecu i za odrasle znače puno. Tada se u drugim okvirima vidimo i veselimo se što smo zajedno sa roditeljima a ponajviše na misnom slavlju sa ISUSOM.

A na kraju izvadak iz jedne crkvene jesme:

Nek mi dođu dječje duše
Nek se grešni bolom sruše
Mlade želim usrećiti
U svako se srce skriti.

Napisala Marija Bošnjak, vjeroučiteljica u pečuškom hrvatskom vrtiću

Marija Bošnjak s djecom na svetoj misi u crkvi sv. Elizabete u Pečuhu

Stanovnici Đukiša /Gyökés/ za svoje malo mjesto

Sve češće smo svjedoci toga kako se male zajednice slože da bi učinile nešto za mjesto svoga prebivališa, za svoje selo, ulicu, okrug, za svoju manjinu, jer oni, koji žive u naznačenom kraju, znaju najbolje što je potrebno da im se život uljepša, izvuče iz svakodnevne monotonije. Tako je i šaka ljudi koji stanuju u Đukišu, to dio Pečuha okružen vinogradima, osnovala svoju udrugu i priključivši se projektu „Pečuh europska prijestolnica kulture"u protekle dvije godine organaizirala brojne programe. U dio tih programa uključen je i zbor pečuškog Hrvatskog kluba Augusta Šenoe, na zagovor članice Anice Daloš, koji je priredio korizmene i božićni koncert, sudjelovao proštenju toga mjesta na Bartolovo/24. kolovoza/. Programu je sudjelovao i pečuški orkestar Vizin. Hrvatska kulturna udruga August Šenoa i Matica hrvatska Pečuh su 5-og studenog 2009. godine postavili spomenploču na zid kapelice sv. Bartola. Na fotografiji su pokojni svećenik Ladislav Batori, Anica Daloš i predsjednik Matice hrvatske Pečuh, Stjepan Blažetin.

Naš Papa, Blaženi Ivan Pavao II

Papa Ivan Pavao II. bit će proglašen blaženim 1. svibnja 2011., objavljeno je na početku 2011. godine, nakon što je Vatikan ocijenio, da je pokojni papa čudom ozdravio francusku časnu sestru. Njegova beatifikacija korak je do toga da postane svetac. Prvi papa ne-Talijan nakon više stoljeća i prvi papa iz jednog slavenskog naroda, Ivan Pavao II. već je za života uživao glas svetosti. Nakon njegove smrti 2. travnja 2005. vjernici su uzvikivali: „Santo subito – odmah svetac!".

Ivan Pavao II ili građanskim imenom Karol Józef Wojtyła, rođen je u Wadowicama u južnom dijelu Poljske 18. svibnja 1920. Bio je drugo od dvoje djece Karola Wojtyłe i Emilie Kaczorowske, koja je bila, kako je sam Papa naglašavao, bijelohrvatskog podrijetla.

U svojoj mladosti bavio se glumom, pjesništvom i sportom. Po završetku gimnazije 1938. godine započinje studij poljske filologije na Jagelonskom sveučilištu u Krakowu. Nakon doživljenih strahota Drugog svjetskog rata 1942. upisuje se u sjemenište gdje diplomira četiri godine kasnije. Za svećenika je zaređen 1. studenog 1946., a nakon čega odlazi u Vatikan na dvogodišnji studij na dominikanskom sveučilištu Angelicum. Doktorira na temu Pitanje vjere, te se 1948. vraća u Poljsku, u selo Negowice, gdje obavlja poslove župnika.

Krakovskim biskupom postaje 1959., a pet godina kasnije papa Pavao VI imenovao ga je nadbiskupom. Kardinalski šešir dobiva 1967. kao najmlađi u Zboru kardinala. Kardinalska je konklava Karola Wojtylu izabrala za papu, 264. po redu, 16. listopada 1978. godine.

Bio je poljski Papa, ali ne samo Poljacima. Bio je poznat i kao „papa-hodočasnik". Za vrijeme svog 26 godišnjeg pontifikata posjetio je 129 zemalja. Treći i ujedno zadnji posjet Hrvatskoj 2003. bio je 100. apostolsko putovanje Ivana Pavla II. Dva puta je posjetio i našu domovinu, mnogi sa sjetom se sjećaju susreta s njim, kada je predvodio svetu misu na poganskom aerodromu 1991.

Sastao se s ljudima na više od tisuću audijencija, posjetio ljude koji pate od gladi i bijede. Nije se ustručavao zauzeti beskompromisne stavove o gorućim svjetskim pitanjima. Bio je prvi papa koji je posjetito protestantske crkve i sinagoge, te započeo javni dijalog između katolika i muslimana.

Papa Benedikt XVI. na nedjelju božanskog milosrđa 1. svibnja 2011. proglasio je blaženim slugu Božjega, Ivana Pavla II. Na svečanogm misnom slavlju na Trgu Sv. Petra okupilo se više od milijun hodočasnika i veliki broj svjetovnih i vjerskih čelnika. Naime, Ivan Pavao II nije bio samo običan uzor ljudima, već i karizmatičan čovjek koji je privlačio podjednako i mlade i stare. Lako je našao zajednički glas s različitim narodima i kulturama svijeta.

Njegov nam lik i dalje svijetli, njegove riječi i dalje govore. "Ne bojte se! Štoviše, širom otvorite vrata Kristu. Otvorite Njegovoj spasiteljskoj vlasti granice država, gospodarske i političke sustave, široka područja kulture, uljudbe, razvitka. Ne bojte se! Krist zna što je u čovjeku. Samo On to zna!"

Timea Šakan-Škrlin

života hrvatskih vjerskih zajednica u Mađarskoj

Na blagdan svetog Martina u Kukinju je mlado vino blagoslovio vlč. István Horváth. Snimio Tomislav Tarađija

Hodočasnici iz Salante, Semelja, Kukinja, Pečuha i Kozarmišljena na blagdan Gospe Fatimske 2011. g. posjetili su banjolučkog biskupa msgr. Franju Komaricu. Snimio: Đuro Tarađija

5-og studenog 2011.u Bačkom Aljmašu je održana tradicionalna svečanost u spomen biskupa Ivana Antunovića. Snimila Ljiljana Pancirov

Na ovogdišnjem hrvatskom danu u Harkanju svetu je misu predvodio vlc Božo Ljubičić iz Hrvatske uz koncelebraciju mjesnog župnika, Ladislava Ronte. Snimila Ljiljana Pancirov

Na ovogodišnjem državnom Hrvatskom danu 19. 11. 2011., svetu misu u crkvi sv. Martina u Sambotelu predvodio je varaždinski biskup msgr. Josip Mrzljak.
Snimila Ljiljana Pancirov.